

25.5.2021

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle
SiV@eduskunta.fi

Asia: HE 93/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi perusopetuslain ja Helsingin eurooppalaisesta koulusta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta; Opetusalan Ammattijärjestö OAJ:n asiantuntijalausunto

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto koskien mainittua lakiesitystä.

Lain kesto, määräaikaisuus ja rajaukset

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ kannattaa kyseessä olevan lakiesityksen määräaikaisuutta ja esitettyä voimassaolon pituutta (koko lukuvuosi 2021–22).

Yleisesti toteamme, että lausuttavana oleva lainsäädäntö ei merkittävästi eroa lukuvuonna 2020–21 voimassa olleesta lainsäädännöstä. OAJ näkee tarpeellisena varautua tartuntatautilanteeseen myös seuraavan lukuvuoden osalta ja esitetuille laeille on siksi vahvat perusteet.

Myös lain määräaikaisuudelle on vahvat perusteet, koska kyseessä on juuri ajankohtaisen pandemiatilanteen aiheuttamat poikkeusjärjestelyt. Pysyvinä säädöksinä vastaavat järjestelyt eivät olisi kannatettavia. Mainittujen poikkeusjärjestelyiden säätämistä pysyvään lainsäädäntöön ei voi myöskään perustella varautumisella mahdollisiin tuleviin pandemioihin tai vastaaviin poikkeustilanteisiin. OAJ pitää tärkeänä, että tämänkaltaiset poikkeamiset lasten oikeuksista ovat oltava tarkkarajaisia ja mitoitettuja kulloinkin eteen tuleviin poikkeustilanteisiin. Todettakoon myös, että saatuja kokemuksia hyödyntäen vastaavan kaltaisen väliaikaisen lainmuutoksen tekeminen olisi käytännössä helpompaa, mikäli jokin tuleva poikkeustilanne sitä edellyttäisi.

Poikkeusjärjestelyiden ulkopuolelle on rajattu perustellusti nuorimmat oppilaat (esiop.-3.lk) sekä vahvinta tukea tarvitsevat pidennetyn oppivelvollisuuden, valmistavan opetuksen sekä erityisen tuen oppilaat. Tämänkaltaista rajausta on pidettävä perusteltuna näiden oppilaiden tuen tarpeen ja poikkeusjärjestelyissä ilmenneiden oppimisen tuen puutteiden johdosta.

OAJ vaatii kiinnitettävän erityistä huomiota lakiesityksen seuraaviin kohtiin:

Taloudelliset vaikutukset ja laadukkaat etäopetusjärjestelyt

Lakiesityksen vaikutusten arvioinnissa on yhä puutteena se, että taloudelliset vaikutukset arvioidaan vähäisiksi ja aiheutuvat kustannukset lähinnä teknisiin laitteisiin liittyviksi. Sama ongelma arvioinnissa oli myös vastaavaa lakia aiemmin säädettäessä. Käytännössä poikkeukselliset opetusjärjestelyt aiheuttavat usein

25.5.2021

lisäkustannuksia mm. opettajille ja rehtoreille aiheutuvien lisätöiden korvauksista sekä oppilaille osoitettavasta lisätuesta. Tämä lisätuki on ollut välttämätön apu vuoden 2020 aikana ja OAJ toivoo sivistysvaliokunnan edellyttävän tuen jatkoa.

On hyvä, että lakiesityksessä on selkiytetty terminologiaa ja poikkeusjärjestelyiden yhteydessä puhutaan nyt etäopetuksesta. Tämä luo selkeän eron lähiopetuksessa jo normaalioloissa mahdollisen 'etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen' ja poikkeusjärjestelyissä käytettävän puhtaan etäopetuksen välille.

Korostamme vaikutusarvioinnissakin esiin tuotua tutkimusnäyttöä oppilaiden oppimisen ja hyvinvoinnin eriytyemisestä poikkeusolojen aikana. On myös todettu, että poikkeusjärjestelyissä on jouduttu tinkimään opetussuunnitelman mukaisista tavoitteista, oppimisen tuen järjestelyissä on ollut puutteita ja mm. käytännön etäopetustodellisuus on vaihdellut reaaliaikaisesta etäopetuksesta aina kirjallisesti ohjeistettuun omatoimiseen opiskeluun. Erot oppilaiden välillä ovat kasvaneet ja oppimisvajetta on syntynyt vaihtelevasti. Samoin tiedot opettajien ja rehtoreiden kuormituksesta ovat huolestuttavia.

Laajojen, nopeasti eteen tulleiden rajoitustoimien aikana järjestelyiden puutteellisuutta on voinut osin pitää ymmärrettävänä. Kuitenkin OAJ korostaa, että opetuksen poikkeusjärjestelyissä, puhumattakaan etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen kehittämisessä normaaliolojen käyttöön, on edellytettävä jatkossa laadukkaita toteutustapoja, joissa etenkin opettajan mahdollisuus tosiasialliseen vuorovaikutukseen oppilaiden kanssa on turvattu. Sivistysvaliokunnan on edellytettävä, että mahdollisesti tulevissa poikkeusjärjestelyissä tämä turvataan.

Käsiteltäessä vastaavaa väliaikaista perusopetuslain muutosta koskien kevättä 2021, Sivistysvaliokunta otti mietinnössään (SiVM 16/2020) kantaa, että "käytettäessä opetuksessa etä- ja lähiopetuksen vuorottelua on huolehdittava, ettei järjestely johda siihen, että opettajan tulee tehdä kaksinkertainen työ saman opetuksen antamiseksi." Tämä kannanotto on ollut erittäin tärkeä ja muuttanut suunniteltuja samanaikaiseen etä- ja lähiopetukseen perustuneita opetusjärjestelyjä. On hyvä, että linjaus on nyt lisätty lain perusteluihin. Valitettavasti lakiesityksen taustatiedoissakin todetaan, että kymmenien prosenttien osuus opettajista on käytännössä poikkeusjärjestelyiden sekä opetuksen erityisten järjestelyiden aikana joutunut opettamaan samanaikaisesti etäopetusta sekä lähiopetusta ja täten kaksinkertaista työtä on aiheutunut. Linjausta on siis yhä korostettava. Etenkin periaatetta on noudatettava, kun etäyhteyksiä hyödyntävää opetusta tavoitellaan hyödynnettävän normaalissa opetuksen järjestämisessä.

Perusopetuslain 18 §:n käyttö

Lakiesityksessä on kiitettävää se, että poikkeusjärjestelyiden osalta on minimoitu niihin vaadittavaa byrokratiaa. Poikkeukselliset järjestelyt ovat sellaisenaan kuormittavia järjestää niin opettajille kuin rehtoreille ja on tärkeää, ettei paikallisten opetussuunnitelmien tai koulu- ja oppilaskohtaisten suunnitelmien päivittämistä

25.5.2021

tällaisessa yhteydessä edellytetä. Tarvittavat suunnitelmat laaditaan yleisesti etukäteen lukuvuosisuunnitelmaan.

Tätä hallinnollista ja suunnittelutyötä on aiheutunut huomattavasti myös lukuisista perusopetuslain 18 §:n mukaisista opetuksen erityisjärjestelyiden päätöksistä mm. karanteenissa olevien oppilaiden osalta. Näitä päätöksiä on lisännyt yhdenvertaisuusvaltuutetun suositus, jonka mukaan erityisiä opetusjärjestelyjä tarjotaan myös yhtäläisesti perheenjäsenen terveydentilan vuoksi perustellusti poissa oleville lapsille.

Lakiesityksen perusteluissa näitä päätöksiä kerrotaan tehdyn tuhansia. Tämä on erittäin merkittävä määrä muutoksenhakukelpoisia päätöksiä ja kuvaa yhtenä esimerkkinä sitä valtavaa lisätyömäärää, joka muun muassa rehtoreille on aiheutunut verrattuna normaaliin arkeen.

On hyvä, että lakiperusteluissa ohjataan nyt opetuksen järjestäjiä valmistautumaan tähän 18 §:n mukaiseen päätöksentekoprosessiin laatimalla standardisoitu päätöspohja, jolla voidaan helpottaa päätöksentekoon liittyvää työtä, mikäli esim. karanteenipäätöksiä tulisi lukumääräisesti paljon. Perusteluissa olisi tärkeä tuoda esille, että opettajien on mahdollista käytännössä toteuttaa luokkatasolla kaikkien karanteenissa olevien ja 18 §:n mukaisen päätöksen saaneiden osalta opetusjärjestelyt samalla tavalla.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Jaakko Salo
koulutuspolitiikan päällikkö

Nina Lahtinen
koulutuspolitiikan päällikkö